

INTEREŠU KONFLIKTA NOVĒRŠANA

VADLĪNIJAS VALSTS CIVILDIENESTA
IERĒDŅIEM

RĪGA 2008

Šīs vadlīnijas palīdzēs jums izvairīties no interešu konflikta situācijām un ievērot likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteikumus.

Vadlīnijas nav likuma izklāsts, bet gan skaidrojumi un ieteikumi, lai labāk izprastu un precīzāk ievērotu likuma normas. Šajā materiālā nav skaidroti visi aizliegumi un ierobežojumi, kas noteikti likumā. Aplūkotas tikai būtiskākās problēmas un raksturīgākās izpausmes. Savā darbā amatpersonām ir jārikojas saskaņā ar likuma normām, strīdīgās situācijās un nepieciešamības gadījumā ir jālūdz kompetentas amatpersonas palīdzība un bieži vien arī atļauja. Šajās vadlīnijās arī apkopoti piemēri par izplatītākajām kļūdām, ko pieļauj valsts amatpersonas.

Vadlīnijas sagatavojuši Sabiedriskās politikas centra „Providus” eksperti – Valts Kalniņš un Linda Austere Pasaules Bankas finansētā projekta ietvaros.

Interesešu konflikts un tā novēršana	4
KAS IR PERSONISKĀS UN MANTISKĀS INTERESES?	4
KĀDI IR INTEREŠU KONFLIKTA VEIDI UN TO PRAKTISKĀ NOZĪME?	5
Valsts amatpersonas amata savienošana	6
KAD AMATU SAVIENOŠANAS ATĻAUJA NAV NEPIECIEŠAMA?	6
KAD AMATU SAVIENOŠANAI IR NEPIECIEŠAMA RAKSTVEIDA ATĻAUJA?	9
KĀ UN KAM JĀPIEPRASA ATĻAUJA?	10
Valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi	12
PAPILDU IENĀKUMI	12
KOMERCDARBĪBA	13
RĪCĪBA, KAS SKAR PAŠA, RADINIEKU VAI DARĪJUMU PARTNERU INTERESES	14
DĀVANAS	16
ZIEDOJUMI	17
INFORMĀCIJAS IZMANTOŠANA	19
Iestādes vadītāja speciālie pienākumi	20
Valsts amatpersonas deklarācija	22
Ētikas noteikumi	23
Kur var gūt papildu informāciju?	24

INTEREŠU KONFLIKTS UN TĀ NOVĒRŠANA

Darbība sabiedrības interesēs ir viens no valsts pārvaldes pamatprincipiem. Uzsverot katras valsts amatpersonas lomu šī principa īstenošanā, likums nosaka, ka, pildot valsts pārvaldes funkcijas, amatpersonai nav savu interešu (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta trešā un ceturtā daļa).

Kļūstot par valsts amatpersonu, jūs iegūstat tiesības pieņemt citiem saistošus lēmumus, rīkoties ar valsts mantu vai naudu, kā arī konfidenciālu informāciju. Jūsu pienākums ir pildīt savus pienākumus, rīkojoties sabiedrības nevis savās personiskajās interesēs. Tomēr katra amatpersona var nonākt situācijā, kad, izmantojot savu dienesta stāvokli, tai ir iespēja īstenot kādus savus vai kādas tuvas personas mērķus. Šādas situācijas ir izaicinājums valsts amatpersonas spējai rīkoties taisnīgi un likumīgi.

Likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk tekstā Likums) normas attiecas uz situācijām, kurās, objektīvi raugoties, „savas intereses” var kļūt par šķērslī taisnīgam lēmumam. Ne visi Likuma regulētie gadījumi ir vienlīdz bīstami.

NB ! Paturiet prātā, ka Likuma mērķis nav konstatēt un novērst interešu konflikta sekas, bet gan iespēju, ka šāda situācija varētu rasties.

Interešu konflikts ir „situācija, kurā valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpieņem lēmuma pieņemšana, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses.” (Likuma 1.panta 5.punkts)

NB! Ja valsts amatpersona ir personiski ieinteresēta kādas darbības veikšanā, par to nekavējoties rakstveidā jāinformē augstāka amatpersona vai institūcija.

KAS IR PERSONISKĀS UN MANTISKĀS INTERESES?

Personisku interesi raksturo ieguvums, priekšrocība vai arī zaudējums, kas ne vienmēr ir saistīts ar mantiskām vērtībām. Personisks ieguvums var būt, piemēram, goda vai atzinības raksts, izmantojot amata pilnvaras, no datu bāzes atvieglotā ceļā iegūta informācija par sevi. Šis jēdziens aptver arī amatpersonas dalību sabiedriskās un profesionālās aktivitātēs – vēlmi atbalstīt sev simpatizējošu politisko spēku, mazināt kontroli pār sevi, saviem radniekiem vai darījumu partneriem.

Mantiskas intereses ir personisku interešu veids, kas saistīts ar nepārprotamu vai iespējamu mantisku ieguvumu vai zaudējumu. Šādas intereses avots var būt gan lietas un darījumi, piemēram, īpašumi vai valsts iepirkums, gan atalgojums, kas saņemts, piemēram, strādājot papildu darbu.

Radnieks – tēvs, māte, vecāmāte, vekaistēvs, bērns, mazbērns, adoptētais, adoptētājs, brālis, māsa, pusmāsa, pusbrālis, laulātais.

(Likuma 1. panta 6. punkts)

Darījumu partneris — fiziskā vai juridiskā persona vai uz līguma pamata izveidota fizisko un juridisko personu apvienība, kas saskaņā ar likuma noteikumiem ir deklarējamās darījumu attiecībās ar valsts amatpersonu. (Likuma 1. panta 4. punkts)

Interesešu konflikta situācija rodas tad, kad personiskas vai mantiskas intereses ietekmē vai var ietekmēt amatpersonas objektivitāti. Proti, kad objektīvi iespējams apšaubīt to, ka amatpersona darbojas sabiedrības nevis privātu interešu vadiņā. Tātad likumā lietotais jēdziens “ietekme” attiecas uz amatpersonas rīcības cēloņiem un motivāciju, pieņemot konkrētu lēmumu.

KĀDI IR INTEREŠU KONFLIKTA VEIDI UN TO PRAKTISKĀ NOZĪME?

Šķietams interešu konflikts ir situācija, kad vērotājam no malas, šķiet, ka amatpersona atrodas interešu konfliktā. Rodas iespaids, ka šī amatpersona nespēs objektīvi pieņemt kādu lēmumu vai godprātīgi veikt kādu darbu, lai gan faktiski tas tā nav. Šķietamam interešu konfliktam var būt tādas pašas sekas kā reālam interešu konfliktam. Tas tāpat var negatīvi ietekmēt uzticību amatpersonai un iestādei.

Piemēram, kādas valsts iestādes vadītājs un darbinieks ir radnieki. Kaut gan iestādes vadītājs ir atstādinājis sevi no jebkādu darbību veikšanas attiecībā uz šo darbinieku, vērotājam no malas var maldīgi šķist, ka darbinieks, pateicoties saviem radniecībai, ir privilēģētā stāvoklī. Citā piemērā iestādes darbinieks ir iekļauts darba grupā, kas pieņem lēmumu par kāda konsultanta izvēli, kur viens no kandidātiem ir viņa bijušais kolēģis vai partijas biedrs. Pat ja abus situācijā iesaistītos vairs nevienam nekādas personiskas saites, no lēmuma pieņemšanas arī šajā gadījumā var atturēties, lai neradītu iespaidu, ka tas pieņemts interešu konflikta situācijā.

Lai noskaidrotu, vai esat šķietamā interešu konfliktā, jautājiet sev – vai personai, kurai nav zināmas konkrētās situācijas detaļas, varētu rasties iespaids, ka atrodaties interešu konfliktā? Šķietama interešu konflikta gadījumā informējiet augstāku amatpersonu vai kolēģus, vai arī atturieties no dalības lēmuma pieņemšanā.

Potenciāls interešu konflikts ir situācija, kad privātas intereses konkrētajā brīdī nav, bet ir ticams, ka nākotnē tās var parādīties saistībā ar amatpersonas veicamajiem uzdevumiem. Iedomājieties, ka jūsu vadītās iestādes darbs ir atkarīgs no kāda konkrēta aprīkojuma pieejamības, bet jūsu ģimenes loceklis pieder viens no nedaudzajiem uzņēmumiem, kas šo aprīkojumu ražo. Ņemot vērā nelielo konkurenci, pastāv liela iespēja, ka šis uzņēmums piedalīsies jūsu iestādes publiskā iepirkuma procedūrā.

Potenciāla interešu konflikta gadījumā ir ieteicams savlaicīgi informēt augstāku amatpersonu vai kolēģus, izvērtēt situāciju un nepieciešamības gadījumā atturēties no kādu pienākumu pildīšanas.

Reāls interešu konflikts nozīmē to, ka amatpersona faktiski atrodas interešu konflikta situācijā, proti, privātas intereses ietekmē amatpersonas lēmumus un rīcību, īstenojot tās amata pienākumus. Pilnvaru veikšana reāla interešu konflikta situācijā ir likuma pārkāpums, un par to ir paredzēta atbildība.

VALSTS AMATPERSONAS AMATA SAVIENOŠAN

Valsts civildienesta ierēdnis var savienot savus amatus publiskajā pārvaldē ar citu darbu. Likumā ir norādīts, ar kādu darbu var savienot valsts amatpersonas amatu. Daļā no šiem gadījumiem valsts amatpersonai ir pienākums rakstveidā pieprasīt amatu savienošanas atļauju.

NB! Amatu savienošanas noteikumi attiecas uz visiem amatiem un darbiem, ko veic valsts amatpersona, t.sk. ārpus pārvaldes amata darba laika, un arī tad ja tos veic bez atalgojuma.

KAD AMATU SAVIENOŠANAS ATĻAUJA NAV NEPIECIEŠAMA?

Neprasot rakstveida atļauju, **valsts civildienesta ierēdnis** var savienot valsts amatpersonas amatu ar:

- amatu, kuru tas ieņem saskaņā ar likumu, Ministru kabineta noteikumiem un rīkojumiem;
- pedagoga, zinātnieka, profesionāla sportista un radošo darbu, kā arī dienestu Zemessardzē, ja likumā nav noteikts citādi;
- amatu arodbiedrībā;
- pilnvarojuma izpildi, uz kura pamata šī amatpersona rīkojas sava radnieka vārdā, ja tas nerada interešu konfliktu.

NB! Arī gadījumos, kad rakstveida atļauja amatu savienošanai nav nepieciešama, jāievēro, ka:

- aizliegts veikt likumā uzticētos pienākumus situācijās, kuras skar amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskas vai mantiskas intereses.
- vairāku amatu apvienošana nerada tiesības nepienācīgi pildīt valsts amatpersonas tiešos pienākumus.
- pilnvarojuma saturs nedrīkst būt pretrunā ar likumā noteiktajiem aizliegumiem un ierobežojumiem.

NB! Tiesības savienot amatus nenozīmē atļauju nepienācīgi veikt valsts amatpersonas pienākumus. Minētā izpratnē nav svarīgi, vai tiek apvienoti vairāki amati valsts pārvaldē, vai arī amats valsts pārvaldē ar darbu privātajā sektorā.

KAS IR PEDAGOGA DARBS?

Tas, vai konkrēts darbs ir uzskatāms par **pedagoga** darbu, ir jāvērtē katrā gadījumā individuāli, taču tā neiztrūkstošās pazīmes ir šādas:

- izglītojoša un audzinoša darbība, veicot izglītības procesu,

- darbu veic izglītības iestādē, t.i. iestādē, kuras viens no nodarbošanās veidiem ir izglītības programmu īstenošana,
- izglītības programma ir licencēta,
- pedagoga privātprakses gadījumā ir sertifikāts,
- amatpersonai, kas šo darbu veic, ir pedagoģiskā izglītība vai maģistra grāds.
-

Darba piemērs	Atbilstība pedagoga darbam
Mācīšana izglītības iestādē	Vienmēr
Mācīšana vai kursu vadīšana privātā komercsabiedrībā	Jāvērtē katru gadījumu individuāli
Eksperta, konsultanta darbs	Pārsvarā nē

NB! Pedagoga darbs nav vienkārši jebkurš darbs, kuru veicot, cilvēkiem kaut ko māca. Šaubu gadījumā ir jāvērtē pēc skaidrojuma Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā.

PIEMĒRS

Valsts amatpersona, kas ieņem specializētā valsts civildienesta ierēdņa amatu, lūdz skaidrojumu, vai var savienot savu amatu ar pasniedzēja darbu autoskolā. Šajā gadījumā amatus var savienot, nesaņemot rakstveida atļauju, ja autoskola ir saņēmusi licenci un mācību karti un ja attiecīgā persona atbilst visām pasniedzēja amatam noteiktajām prasībām.

KAS IR RADOŠAIS DARBS?

Radošais darbs ir publicistiska, literāra vai mākslinieciska darbība, par kuru saņem autoratlīdzību vai honorāru. Radošais darbs ir:

- literāru, dramatisku, muzikālu un citu mākslas darbu izpildīšana,
- literatūras un mākslas kritika,
- skulptūras, gleznas, gravīras un karikatūras darināšana vai restaurēšana,
- mūzikas komponēšana,
- deja, dalība dramatiskajos darbos, kā arī režija vai vadība, ja šādās radošās aktivitātes veic citi¹.

Interesu konflikta novēršanas likuma izpratnē nav būtiski, vai personai, kura nodarbojas ar radošu darbu, ir vai nav profesionāla izglītība. Izšķirošs ir konkrētās darbības raksturs.

¹Ministru kabineta 2006.gada 18.aprīļa noteikumu Nr.306 „Noteikumi par profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību” 1.pielikums.

Darba piemērs	Atbilstība radošajam darbam
Publicētas daiļliteratūras (romānu, dzejas) radīšana vai aktiera darbība teātrī	Vienmēr
Recenzijas rakstīšana	Jāvērtē katru gadījumu individuāli
Tehniskas dokumentācijas izstrāde	Pārsvarā nē

PIEMĒRS

Valsts policijas inspektors sagatavoja recenziju jeb slēdzienu par projekta, kuru īstenoja sabiedriska organizācija, rezultātiem. Projekta mērķis bija veicināt sabiedrības, jo īpaši jauniešu, izpratni par narkotiku bīstamību. Par minēto darbu amatpersona saņēma atlīdzību. Izlemjot, vai minētajā gadījumā amatpersona rīkojusies saskaņā ar Likuma normām, KNAB konstatēja, ka minētais materiāls var tikt uzskatāms par radošu, precīzāk, literāru darbu (ziņojums) un tādejādi valsts amatpersona netika pārkāpusi tai likumā noteikto amatu savienošanas kārtību.

KAS IR ZINĀTNIEKA DARBS?

Zinātnieka ētikas kodeksā noteikts: „Zinātnes pamatuzdevums ir pasaules izzināšana un jaunu patiesību atklāšana par parādībām un procesiem.”² **Zinātnieka darbs** KNAB līdzšinējā praksē tiek skaidrots, ņemot vērā Zinātniskās darbības likuma³ noteikumus.

Zinātnieks šā likuma izpratnē ir „fiziskā persona, kura veic zinātnisko darbību un kura šajā likumā noteiktajā kārtībā ieguvusi zinātnisko kvalifikāciju.”

Savukārt **zinātniskā darbība** ir “radoša darbība, kas ietver zinātni, pētniecību un inovācijas”. Proti, tā ir darbība, kuras mērķis ir ar zinātnes metodēm iegūtos faktus, teorijas un dabas likumus izmantot jaunu produktu, procesu un metožu radīšanā vai pilnveidošanā, kā arī jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādes un tehnoloģijas iestrādāt produktā vai pakalpojumā.

Zinātniska darba mērķis ir tikai zinātniska darbība. Konsultāciju vai citāda rakstura skaidrojuma, analīzes vai palīdzības sniegšana savas specifiskas kompetences ietvaros šai nostādnei neatbilst.

²Zinātnieka ētikas kodekss

³Zinātniskās darbības likums

Darba piemērs	Atbilstība zinātnieka darbam
Darbs zinātniskā institūcijā, ko veic persona, kurai ir zinātnes doktora grāds	Vienmēr
Zinātniskā darbība zinātnisko projektu ietvaros, kurus vada personas ar doktora zinātnisko grādu (zinātnieks) un kurus realizē zinātniskās institūcijas, un kuros piedalās augstskolas studiju programmās studējošie.	Jāvērtē katru gadījumu individuāli
Ekspertīzes sniegšana vai kādas parādības vai procesa pētīšana, ko veic persona, kurai nav zinātniska grāda, ārpus zinātniskas vai izglītības iestādes	Pārsvarā nē

PIEMĒRS

Valsts amatpersona noslēdza uzņēmuma līgumu uz nenoteiktu laiku. Saskaņā ar šo līgumu tā apņēmas piedalīties ekspertu komisijas darbā, veikt citu ekspertu atzinumu izpēti un piedalīties izvērtēšanas komisijas galīgā lēmuma pieņemšanā. Amatpersona nelūdza atļauju savienot minētos pienākumus ar tās darbu valsts institūcijā.

Izvērtējot lietas apstākļus, netika atbalstīts amatpersonas viedoklis, ka minētā darbība uzskatāma par zinātnisku darbu, jo prasot specifiskas zināšanas daudzās zinātniskās jomās. KNAB norādīja, ka minētās amatpersonas darbības neatbilst zinātniska darba definīcijai.

NB! Arī tad, ja amatu savienošanai nav nepieciešama rakstveida atļauja, ieteicams informēt iestādes vadību par šāda darba un amata esamību. Tas ļauj iestādes vadītājam izvairīties no tādu lēmumu pieņemšanas (piemēram, lietu vai uzdevumu sadalē), kas var netīši Jums radīt interešu konflikta situāciju.

KAD AMATU SAVIENOŠANAI IR NEPIECIEŠAMA RAKSTVEIDA ATĻAUJA?

Ierēdnis var savienot amatu valsts pārvaldē arī citos gadījumos, ja tas nerada interešu konfliktu un nav pretrunā ar amatpersonas profesionālās ētikas noteikumiem, vai nekaitē tiešo pienākumu izpildei. Šādos gadījumos amatu savienošana ir tiesiska tikai tad, ja likumā noteiktā kārtībā saņemta augstākas amatpersonas rakstveida atļauja.

NB! Amatpersonas amata pienākumu apvienošana ar citu amata vai līguma izpildi var būt pretlikumīga arī tad, ja par to netiek saņemti ienākumi.

KĀ UN KAM JĀPIEPRASA ATĻAUJA?

Atļauja jāpieprasa...		Situācija	Piemērs
Pirms iecelšanas, ievēlēšanas vai apstiprināšanas amatā	JA	persona ieņem amatu vai pilda līgumu, ko var savienot ar valsts amatpersonas amatu tikai saņemot rakstveida atļauju	Persona, kura vēlas kļūt par valsts amatpersonu, jau ieņem citu amatu
Septiņu dienu laikā no valsts amatpersonas statusa noteikšanas dienas.		persona ieņem amatu, kam šī darba pildīšanas laikā tiek noteikts valsts amatpersonas statuss	Amatu iekļauj valsts amatpersonu sarakstā
Pirms amatu savienošanas uzsākšanas		valsts amatpersona vēlas savienot savu amatu ar citu amatu vai līguma pildīšanu, kam saskaņā ar likumu ir nepieciešama atļauja	Valsts amatpersona vēlas strādāt arī papildus valsts amatpersonas amatā vai ieņemt amatu privātā institūcijā

NB! Amatu savienošana ir tiesiska tikai tad, ja ir izpildīti abi tiesību normā noteiktie nosacījumi: saņemta atļauja un, tāpat kā gadījumos, kad atļauja nav nepieciešama, nerodas interešu konflikta situācija.

KAM PRASĪT ATĻAUJU?

Atļauja amatu savienošanai jāpieprasa no tās institūcijas vai amatpersonas, kura jūs iecēlusi amatā.

NB! Amatu savienošanas atļauja ir jālūdz rakstveidā. Arī lēmums par atļaujas sniegšanu vai atteikumu ir jāsaprot rakstveidā. Mutvārdu saziņai šajā situācijā nav juridiska spēka.

Ja vēlaties savienot savu valsts amatpersonas amatu ar epizodiski veicamiem vienāda rakstura darbiem pie viena un tā paša darba devēja, to var darīt ar vienu atļauju, kas ir spēkā tik ilgi, kamēr nemainās apstākļi, kas bija pamatā lēmumam sniegt atļauju. Gadījumos, kad atļauts savienot amatus bez speciālas atļaujas pieprasīšanas, ir ieteicams informēt iestādes vai struktūrvienības vadītāju par papildu ieņemamajiem amatiem vai noslēgtajiem līgumiem. Savlaicīga informēšana palīdz izvairīties no interešu konfliktu situācijām.

ATĻAUJAS FORMA UN SATURS

Rakstveida atļaujas saņemšanai pirms amatu savienošanas nav tikai formāls raksturs, bet tā sevī ietver arī konkrētās amatu savienošanas risku izvērtējumu katrā individuālā gadījumā attiecībā uz katru konkrēto amatu un personu.

Iestādes vadītājs, saņemot lūgumu atļaut valsts amatpersonas amatu savienot ar citu amatu:

- noskaidro pēc būtības, kādu amatu vai darbu atļaujas pieprasītājs iecerējis uzņemties, un
- izvērtē, vai konkrētajā gadījumā amatu savienošana neradīs interešu konfliktu, nebūs pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitēs valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.
- lēmumu par atļaujas izsniegšanu vai atteikšanos izsniegt atļauju amatu savienošanai (uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildei) pieņem mēneša laikā un noformē kā administratīvo aktu.

NB! Atļauja var tikt atcelta, ja mainās konkrētā gadījuma tiesiskie vai faktiskie apstākļi. Fakts, ka no mainās amatpersona, kura atļauju izsniegusi, pats par sevi nav pamats iepriekšējā vadītāja izsniegtās atļaujas atcelšanai.

TIESĪBAS APSTRĪDĒT ATTEIKUMU SAVIENOT AMATUS

Atteikums savienot amatus ir administratīvais akts. Administratīvā procesa likums paredz iespējas aizstāvēt savas tiesības, ja nepiekrītat iestādes vadītāja lēmumam.

Atteikumu savienot amatus mēneša laikā var apstrīdēt augstākā iestādē. Ja arī augstākas iestādes lēmums ir nelabvēlīgs, to mēneša laikā iespējams pārsūdzēt Administratīvajā tiesā, lūdzot tiesai atcelt nelabvēlīgo lēmumu un izdot labvēlīgu administratīvo aktu.

Ja augstākas iestādes nav vai tā ir Ministru kabinets, atteikumu mēneša laikā pārsūdz administratīvajā tiesā, lūdzot tiesai atcelt nelabvēlīgo lēmumu un izdot labvēlīgu administratīvo aktu.

Ja Jūsu iesniegums netiek izskatīts likumā noteiktajā 30 dienu termiņā vai tiek ignorēts, iespējams viena gada laikā vērsties Administratīvajā tiesā ar lūgumu atzīt iestādes faktisko rīcību par pretiesisku. Tiesa šādā gadījumā uzliek iestādei par pienākumu izpildīt konkrētas darbības.

VALSTS AMATPERSONĀM NOTEIKTIE IEROBEŽOJUMI

PAPILDU IENĀKUMI

Valsts civildienesta ierēdnis, kā arī jebkura cita valsts amatpersona var saņemt atalgojumu par citu amatu pienākumu vai līgumu pildīšanu, taču pastāv divi izņēmumi. Ienākumus nedrīkst gūt no:

- amata pienākumu un līgumu pildīšanas, kas valsts amatpersonai ir likumā aizliegta,
- komercsabiedrībām, kas reģistrētas beznodokļu vai zemu nodokļu valstīs un teritorijās saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem.

Ja amatu savienošana ir notikusi neievērojot Likuma prasības, tad prettiesiski gūtie ienākumi ir uzskatāmi par valstij nodarītiem zaudējumiem, kas var būt jāatlīdzina labprātīgi vai kuru atlīdzību var pieprasīt Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Diezgan izplatīti ir gadījumi, kad ienākumi saņemti pārkāpjot interešu konflikta novēršanas likuma normas, jo savlaicīgi vai vispār nav saņemta kompetentas valsts amatpersonas atļauja amatu savienošanai. Likuma izpratnē nav būtiski, vai ienākumu avots ir publiska, privāta vai nevalstiska institūcija, vai privātpersona.

PIEMĒRS

Civildienesta ierēdnis ieņēma valdes locekļa amatu privātā uzņēmēj sabiedrībā un nebija saņēmis rakstveida atļauju savienot valsts amatpersonas amatu ar citu amatu. Pildot valdes locekļa amata pienākumus, persona guva ienākumus. Tā kā valdes locekļa amatu bez rakstveida atļaujas ieņemt nedrīkstēja, arī attiecīgie ienākumi bija gūti pretrunā ar likuma prasībām. Ja konstatētu, ka amatu savienošana radījusi interešu konfliktu, piemēram, valsts amatpersona savu valsts amatpersonas pienākumu ietvaros būtu veikusi uzraudzības funkcijas pār šo kapitālsabiedrību, nelikumīgi gūtos ienākumus varētu nākties atlīdzināt valstij.

NB! Ja amatpersona veic darbu, piemēram, nolasa lekciju vai piedalās konferencē saskaņā ar iestādes vadītāja rīkojumu vai komandējuma ietvaros, tas ir uzskatāms par amatpersonas pienākumu veikšanu, par ko ir aizliegts pieņemt papildu samaksu no lekciju vai konferences organizētājiem.

KOMERCDARBĪBA

Likuma normas izstrādātas tā, lai valsts amatpersona personiskas ieinteresētības dēļ neizmanto savu amata pilnvaras par labu kādam komersantam, sagaidot no tā labvēlību nākotnē. Tāpēc divus gadus pēc attiecīgās valsts amatpersonas pienākumu pildīšanas beigām ir aizliegts gūt labumu (mantu, daļu vai amatu) no komercsabiedrības, attiecībā uz kuru tā veikusi amata darbības.

NB! Valsts amatpersonai ir jārēķinās ar to, ka pēc valsts amatpersonas pienākumu pildīšanas beigām tā sastapsies ar ierobežojumiem strādāt sev pazīstamajā profesionālajā jomā.

Komercdarbības ierobežojuma princips visām valsts amatpersonām

Valsts amatpersona veic darbības attiecībā uz komercsabiedrību

Iestājas aizliegums gūt labumu no šīs komercsabiedrības

Aizliegums spēkā 2 gadus pēc attiecīgā amata atstāšanas

Pēc valsts amatpersonas pienākumu pildīšanas beigām aizliegums gūt labumu no komercsabiedrības, attiecībā uz kuru veiktas amata darbības, ir spēkā neatkarīgi no tā, cik objektīvi amatpersona pildījusi savus uzdevumus. Pārskatīšanas konstatēšanai šāds objektivitātes izvērtējums nav obligāts, jo šī komercdarbības ierobežojuma mērķis ir samazināt interešu konflikta varbūtību. Laikā, kad persona pildīja valsts amatpersonas pienākumus, interešu konflikta varēja arī nebūt.

PIEMĒRS

Kādas valsts iestādes vadītājs, beidzot pildīt valsts amatpersonas pienākumus, pēc dažām dienām stājās darbā akciju sabiedrībā, kas darbojas iestādes pārbaudāmajā jomā. KNAB konstatēja, ka pildot iestādes vadītāja pienākumus, amatpersona veica sertifikāciju un vēl vairākas citas pārbaudes šajā kapitālsabiedrībā. Tādējādi viņš drīkstēja stāties darba attiecībās ar šo komersantu ne ātrāk kā divus gadus pēc amatpersonas pienākumu pildīšanas beigām. Personu sauca pie administratīvās atbildības, un tai iestājās pienākums civiltiesiskā kārtībā atlīdzināt valstij kapitālsabiedrībā nopelnīto.

KO APTVER AMATA DARBĪBAS JĒDZIENS?

Lai komercdarbības ierobežojums būtu spēkā, nepieciešams konstatēt, ka amatpersona, pildot amata pienākumus, ir veikusi darbības attiecībā uz šo uzņēmumu (piemēram, sagatavojusi vai parakstījusi lēmumu, vērtējusi uzņēmuma atbilstību iepirkuma konkursā, veikusi kontroli vai uzraudzību)

Nereti amatpersonas amata apraksts ietver vispārīgas funkcijas un uzdevumus, piemēram, kontroles pienākumu pār kādu objektu vai jautājumu loku. Tomēr tikai fakts, ka amatpersona pilnvarota veikt abstraktas kontroles tiesības, neklūst par pamatu komercdarbības ierobežojumam pēc amata atstāšanas. Nepieciešams, lai amatpersona būtu pieņēmusi konkrētus lēmumus, kas attiecas un skar konkrēta komersanta intereses.

RĪCĪBA, KAS SKAR PAŠA, RADINIEKU VAI DARĪJUMU PARTNERU INTERESES

Valsts amatpersonai, īstenojot amata pienākumus, ir jārīkojas tā, lai neradītu šaubas par tās objektivitāti un rīcību sabiedrības interesēs. Amatpersonas nedrīkst pieņemt lēmumus vai veikt citas amata darbības, kas skar viņu pašu, radnieku vai darījumu partneru intereses.

Likums nenošķir šīs intereses pēc nozīmīguma vai to saskanīguma ar institūcijas pieņemto praksi. Tātad ierobežojums attiecas arī uz šķietami maznozīmīgām (piem., attiecībā uz pavisam nelielām naudas summām) vai ierastām darbībām, kuras pašas par sevi nevarētu izraisīt iebildumus. Piemēram, sev vai radniekam piešķirta prēmija par visu atzītiem ļoti labiem sasniegumiem, kuras apmērs ir līdzvērtīgs ar līdz šim pieņemto praksi.

KĀ KONSTATĒT PERSONĪGU IEINTERESĒTĪBU?

Lai izšķirtos par to, vai konkrētā gadījumā personiska, mantiska vai nemantiska ieinteresētība var ietekmēt jūsu lēmuma objektivitāti un nonākt pretrunā ar likumu, apsveriet vismaz sekojošo:

- Vai Jūs, Jūsu radnieks vai darījuma partneris var gūt/gūs labumu vai var ciest/ cietīs zaudējumu no jūsu pieņemtā lēmuma? Vai tas iespējams pārrēķināt nākotnē?
- Vai esat personiski, profesionāli vai finansiāli saistīts ar personu vai organizāciju, kuru skars Jūsu lēmums?
- Vai ārpus amatpersonas pienākumu pildīšanas, esat iesaistījies tā jautājuma risināšanā, par kuru Jums jāpieņem konkrētais lēmums? Minētais attiecas gan uz pilsoniskās nostājas aktīvu paušanu, gan komercdarbību.
- Vai esat saņēmis dāvanu vai kādu citu labumu no personas/organizācijas, par kuru tiek pieņemts lēmums?

NB! Par Jūsu, Jūsu radnieku vai darījumu partneru mantisko vai citu personisko ieinteresētību kādas amata darbības veikšanā, nekavējoties rakstveidā jāinformē augstākstāvoša amatpersona.

Gadījumā, ja kāda lēmuma pieņemšanā personiski ieinteresēta ir koleģiālas institūcijas amatpersona, ieraksts sēdes protokolā par atteikšanos piedalīties konkrēta lēmuma pieņemšanā nav pietiekams. Paziņojums par personisko ieinteresētību jānoformē kā atsevišķs dokuments.

VISPĀRĒJA RAKSTURA LĒMUMI

Līdzīgi kā situācijā ar komercdarbības ierobežojumiem, ja amatpersona pieņem vispārēja rakstura lēmumu, kura adresāti nav konkrēti indivīdi, tad likumā noteiktais ierobežojums nav pārkāpts. Piemēram, iestādes vadītājs drīkst apstiprināt atalgojuma noteikšanas kārtību visai institūcijai, pat ja tā attieksies arī uz viņa radnieku.

IENĀKUMI, KAS GŪTI INTEREŠU KONFLIKTA SITUĀCIJĀ

Ja amatpersona, pieņemot lēmumus, kas skar pašas vai tās radnieku intereses, ir guvusi ienākumus un mantiskus labumus, šādi gūtie ienākumi ir uzskatāmi par valstij nodarītiem zaudējumiem. Tos var būt jāatmaksā labprātīgi, vai arī atlīdzināšanu var pieprasīt valsts Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Šie noteikumi attiecas uz nereti sastopamām situācijām, kad iestāžu vadītāji paši sev nosaka piemaksas vai prēmijas, vai piedalās tādu jautājumu izlemšanā, kas tieši skar to mantiskās intereses.

VAI RADNIEKI VAR STRĀDĀT VIENĀ UN TAJĀ PAŠĀ IESTĀDĒ?

Likums neaizliedz vienā iestādē strādāt radniekiem, neatkarīgi no radniecības tuvuma, tomēr pieprasa savlaicīgu rīcību, lai novērstu interešu konflikta situācijas. Šis ierobežojums vistiešāk skar iestāžu un struktūrvienību vadītājus, kā arī institūciju vadītājus.

Vadītājs nedrīkst veikt darbības, kurās ieinteresēts tā radnieks. Piemēram, veikt uzraudzības, kontroles un sodīšanas funkciju, izdot administratīvos aktus, vai pieņemt citus lēmumus, kas skar tās radnieku vai pašas amatpersonas materiālas vai personiskas intereses.

NB! Ja iestādē strādā iestādes vadītāja radnieks, pieņemams risinājums ir augstāk stāvošas amatpersonas vai koleģiālas institūcijas rīkojums, kas nosaka radnieka padotību citai amatpersonai.

Iestādes vadītāja bezdarbība, pieļaujot, ka padotās amatpersonas pārkāpj Likumā noteiktos ierobežojumus un aizliegumus, un par šiem pārkāpumiem neziņo, ir Likuma pārkāpums.

PIEMĒRS

Iestādes direktora pienākumu izpildītāja laulātā bija tās pašas iestādes Finanšu departamenta daļas vadītāja. Saskaņā ar daļas vadītājas amata aprakstu, tas ir tieši pakļauts Finanšu departamenta direktoram, nevis visas iestādes direktoram, kas šajā gadījumā bija laulātais. Dokumentu pārbaudē KNAB nekonstatēja, ka direktora pienākumu izpildītājs veicis darbības, kurās viņa sieva būtu personiski vai mantiski ieinteresēta. Tādējādi likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” prasības nebija pārkāptas.

DĀVANAS

Amatpersonām dāvanas pieņemšana ir saistīta ar būtisku korupcijas risku, tādēļ likums detalizēti regulē to, kādas dāvanas valsts amatpersonas var pieņemt un izmantot.

Interesu konflikta novēršanas likuma izpratnē dāvana ir gan mantiska, gan citāda rakstura labums, piemēram, tiesības, pakalpojumi, konkrētajai amatpersonai piešķirta īpaša atlaide vai atvieglojums, kas nav pieejams citiem.

Likums aplūko divu veidu situācijas:

- gadījumus, kad amatpersona saņem dāvanas, pildot valsts amatpersonas pienākumus;
- gadījumus, kad dāvanu pasniedz ārpus vai nesaistīti ar amatpersonas pienākumu pildīšanu.

DĀVANU PIEŅEMŠANA, PILDOT VALSTS AMATPERSONAS PIENĀKUMUS

Amatpersona drīkst pieņemt dāvanas oficiālu vai darba vizišu laikā, kā arī tad, kad tā pārstāv institūciju valsts svētkos un atceres dienās. Bet ikviens šāds dāvinājums ir konkrētās valsts institūcijas īpašums.

NB! Vienīgais gadījums, kad valsts amatpersona, pildot amata pienākumus, var pieņemt dāvanu un paturēt to savā īpašumā bez izpirkšanas, ir tad, ja dāvanu pasniedz tā institūcija, kurā amatpersona pilda savus amata pienākumus.

PIEMĒRS:

Pašvaldība vēlējās piešķirt pasniegt naudas apbalvojumu policijas pārvaldes priekšnieka vietniekam. Apsverot šādu iespēju radās jautājums par dāvinājuma atbilstību likuma par interešu konfliktu novēršanu normām. Izvērtējot gadījumu, KNAB secināja, ka nauda neietilpst likumā noteikto pieļaujamo dāvanu skaitā. Jebkura dāvana, kas saņemta saistībā ar profesionālo pienākumu īstenošanu, ir jāizpērk, ja amatpersona vēlas to izmantot. Savukārt naudas prēmijas izpirkšana ir neloģiska. Tādējādi šādas dāvanas saņemšana ir pretrunā ar likuma normām. Vienlaikus šāda dāvinājuma pieņemšana potenciāli varētu kļūt par interešu konflikta avotu, gadījumā, ja amatpersonai nāktos pieņemt lēmumu attiecībā uz kādu no pašvaldības deputātiem – dāvinājuma piešķirēja pārstāvjiem.

DĀVANU PIEŅEMŠANA ĀRPUS VALSTS AMATPERSONAS PIENĀKUMU PILDĪŠANAS

Ārpus amata pienākumu īstenošanas dāvanas drīkst pieņemt gan no radniekiem, gan citām personām. Tomēr, lai novērstu interešu konfliktu vai korupcijas risku, likumā ietverts ierobežojums veikt amata funkcijas attiecībā uz dāvinātājiem.

- Amatpersona nedrīkst pieņemt dāvanu, ja divu gadu laikā **pirms dāvināšanas** tā ir īstenojusi ar amata pienākumiem saistītas funkcijas attiecībā uz dāvinātāju.
- Amatpersona nedrīkst veikt amata pienākumus attiecībā uz dāvinātāju divu gadu laikā **pēc dāvanas pieņemšanas**.

Raksturojot amata pienākumu īstenošanu, likums min: administratīvo aktu sagatavošanu un izdošanu, uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas veikšanu, līgumu slēgšanu vai citas ar amata pienākumu pildīšanu saistītas darbības. Lai precīzāk noskaidrotu šo darbību saturu, atliek ielūkoties amatpersonas amata aprakstā!

NB! Par dāvanu likuma izpratnē uzskatāmi arī naudas līdzekļi, kurus amatpersona saņem kā sabiedriskas organizācijās, - profesionālās asociācijas - biedrs, neraugoties uz to, ka līdzekļu izmantošana notiek saskaņā ar organizācijas statūtiem. Arī sabiedriskā organizācija uzskatāma par trešo personu, no kuras saņemto dāvanu apjoms nedrīkst pārsniegt vienas minimālās mēnešalgas apjomu.

LABUMI, KO NEUZSKATA PAR DĀVANĀM

Virkne labumu atbilst dāvanas vispārīgajai izpratnei par dāvanu, taču likumā ir noteikti kā izņēmumi. Dāvanu pieņemšanas ierobežojumi neattiecas uz:

- ziediem;
- suvenīriem, grāmatām vai reprezentācijas priekšmetiem, ja no vienas personas gada laikā saņemto suvenīru, grāmatu vai reprezentācijas priekšmetu kopējā vērtība naudas izteiksmē nepārsniedz vienas minimālās mēnešalgas apmēru;
- apbalvojumiem, balvām vai godalgām, kuru pasniegšana paredzēta ārējos normatīvajos aktos;
- jebkuriem labumiem un garantijām, ko valsts amatpersonai, pildot amata pienākumus, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nodrošina valsts vai pašvaldības institūcija, kurā attiecīgā persona pilda amata pienākumus;
- pakalpojumiem un dažāda veida atlaidēm, ko piedāvā komercsabiedrības, individuālie komersanti, kā arī zemnieku un zvejnieku saimniecības un kas ir publiski pieejamas.

ZIEDOJUMI

Ziedojums ir finanšu līdzekļu, preces vai pakalpojumu bezatlīdzības atvēlēšana (nodošana) noteiktiem mērķiem.

Likums attiecas uz ziedojumiem, kurus amatpersona:

- pieņem kā privātpersona, sev vai saviem ģimenes locekļiem,
- pieņem publiskām vajadzībām, piemēram, tās vadītās iestādes darbības nodrošināšanai,
- pieprasa (vāc) citas juridiskas personas, piemēram, sabiedriskās organizācijas darbības nodrošināšanai

ZIEDOJUMS INSTITŪCIJAI

Valsts institūcija var saņemt ziedojumu un mantisku palīdzību, bet ir jāizpilda Likuma prasības.

Pirmkārt, šādi ziedojumi izlietojami publiskām, proti, visas iestādes vajadzībām. Visbiežāk šāds ziedojums ir tehniska rakstura palīdzību, piemēram, palīdzot atjaunot iestādes autoparku, vai tehnoloģisko nodrošinājumu. Šāds ziedojums var būt arī iespēja izmantot kādu pakalpojumu: piemēram, apdrošināšanu, bezmaksas telpas vai mācību kursu.

Otrkārt, šādu ziedojumu saņemšana iespējama tikai tad, ja izpildīti visi Likumā ietvertie priekšnoteikumi:

- šāda palīdzība neietekmē lēmuma pieņemšanu attiecībā uz ziedotāju. Proti, ziedotājs ir „neiesaistīta trešā persona”.
- pirms ziedojuma pieņemšanas ir saņemta augstākas amatpersonas vai koleģiālas institūcijas rakstveida atļauja.
- amatpersonai vai institūcijai, kas šādu atļauju sniegusi, vēl divus gadus pēc ziedojuma vai mantiskās palīdzības pieņemšanas aizliegts pieņemt jebkārus lēmumus attiecībā uz ziedotāju.

NB! Ziedojums nedrīkst veicināt valsts amatpersonas nokļūšanu interešu konflikta situācijā. Gan iestādes vadītājam, gan citai amatpersonai ir ieteicams analizēt arī iespējami problemātiskas situācijas nākotnē, kad ziedojumu pieņemšanas rezultātā institūcija zaudētu spēju veikt likumā noteiktas darbības attiecībā uz ziedotāju!

ZIEDOJUMS AMATPERSONAI VAI TĀS RADINIEKAM

Ja neskaita ziedojumus publiskai institūcijai, kurus tās vajadzībām pieņem iestādes vadītājs, valsts amatpersonai aizliegts gan tieši, gan ar citu personu starpniecību pieprasīt vai pieņemt ziedojumus, kā arī jebkādā citā veidā piedalīties to vākšanā, izņemot Likumā minētos gadījumus.

Ziedojums	Aizliegums piemērojams	Izņēmumi
Amatpersonas vai tās radnieku vajadzībām	Visos gadījumos	Gadījumi, kad tas nepieciešams smagas slimības ārstēšanai
Citu fizisko vai juridisko personu vajadzībām	Ja amatpersona vai tās radnieki: • gūst • ir guvuši jebkāda veida ienākumus no minētajām personām	Ienākumi ir no kapitāla daļām kapitālsabiedrībās, ja minētās daļas lielums nepārsniedz vienu procentu no attiecīgās kapitālsabiedrības kapitāla.
Komersantu vajadzībām	Ja amatpersona/i vai tās radnieks/-am • ir komersanta revīzijas institūcijas loceklis • pieder vairāk nekā 1% kapitāla	Izņēmumu nav

Valsts amatpersonai parasti nav noteikti ierobežojumi kļūt par sabiedriskas vai profesionālas organizācijas vai politiskās partijas biedru un aktīvi iesaistīties tās darbībā. Tomēr likums ierobežo iespēju līdzdarboties ziedojumu vākšanā un izlietošanā. Amatpersonai ir aizliegts pieprasīt vai saņemt ziedojumus vai dāvanas sabiedriskas organizācijas vārdā, ja tie nav paredzēti organizācijas darbības nodrošināšanai un mērķu īstenošanai.

Pat tad, ja organizācijas statūti to pieļauj, tās saņemtie ziedojumi nevar tikt izmantoti biedru personisku vajadzību apmierināšanai, piemēram, kā papildu atlīdzība vai pabalsts. Šādos gadījumos var rasties aizdomas, ka valsts amatpersona ar sabiedriskas organizācijas starpniecību saņem tai nepienākošos labumus vai priekšrocības apmaiņā pret rīcību, kas ir pretrunā ar dienesta interesēm.

INFORMĀCIJAS IZMANTOŠANA

Informāciju, kas nav vispārējas pieejamības un kas pieejama, pildot amata pienākumus, nedrīkst izmantot personiskiem mērķiem. Ar informāciju šeit saprotami gan dokumenti, gan informācija elektroniskā formā, piemēram, datu bāzes.

Būtiska ir amatpersonas rīcība, nevis motivācija. Proti, aizliegums ir spēkā arī tad, ja amatpersonai nav mantkārīga vai ļaunprātīga nodoma vai ja informācijas izmantošanas mērķis subjektīvi šķiet valsts interesēm pilnīgi nekaitīgs. Ierobežojums neattiecas uz vispārējas pieejamības informāciju, jo to var iegūt ikviens, tādējādi to arī nav iespējams izpaust prettiesiski.

Ja informācijas izmantošanas aizliegumu pārkāpj, lai kārtotu kādu savu lietu, palīdzētu radniekiem vai darījumu partneriem, pārkāpts ir arī aizliegums veikt darbības, kurās amatpersona ir ieinteresēta.

PIEMĒRS

Iestādes amatpersona ieguva informāciju no datu bāzes, kura viņai bija pieejama saskaņā ar veicamajiem amata pienākumiem, par dažādām juridiskajām un fiziskajām personām. Inspektore paskaidroja, ka informāciju ieguvusi, lai paaugstinātu savu profesionālo zināšanu un praktisko iemaņu līmeni, kā arī, lai palīdzētu radniekiem un draugiem precizēt datus par sevi un izpildīt likumā noteiktos pienākumus. Tādējādi valsts amatpersona pārkāpa Likuma 19.panta noteikumus, jo izmantoja saskaņā ar amata pienākumu pildīšanu pieejamo informāciju tādiem mērķiem, kas nebija saistīti ar amata pienākumu veikšanu vai konkrētu darba uzdevumu pildīšanu. Amatpersona arī veica darbības, kurās bija personiski ieinteresēti tās radnieki, un pārkāpa Likuma 11. panta pirmās daļas prasības.

ĪESTĀDES VADĪTĀJA SPECĪĀLIE PIENĀKUMI

Vadītājam parasti ir vispilnīgākā informācija par institūcijas darbību, tās darbiniekiem un apstākļiem, kas varētu kaitēt institūcijas funkciju veikšanai.

Kādi ir iestādes/ struktūrvienības vadītāja speciālie pienākumi interešu konflikta kontrolē?

- Nepieļaut institūcijā strādājošo nonākšanu interešu konfliktā,
- Ja kāda amatpersona ir interešu konflikta situācijā, ar rakstveida rīkojumu nodot funkcijas vai uzdevumu citai amatpersonai,
- Nekavējoties informēt KNAB par institūcijā konstatētajiem likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumiem.

Ja vadītājam ir aizdomas par padotā interešu konfliktu:

- risina situāciju institūcijas iekšienē – iztaujā iesaistītos, nodod uzdevumus citai amatpersonai, ierosina dienesta pārbaudi.
- ja atklāts interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpums, jāziņo KNAB.

Lai kontrolētu interešu konfliktus, papildus citiem avotiem vadītājs var iegūt informāciju par padotajām valsts amatpersonām:

- no valsts amatpersonas deklarāciju publiski pieejamās daļas;
- no pašām valsts amatpersonām, jo tām ir pienākums rakstveidā sniegt informāciju par ieinteresētību kādas darbības veikšanā.

Turklāt vadītāja pienākumos ir nodrošināt, lai tiktu sastādīti un iesniegti Valsts ieņēmumu dienestā valsts amatpersonu saraksti un to grozījumi.

NB! Likumā nav izsmeļoši uzskaitīti visi valsts amatpersonu amati. Tāpēc institūcijas vadītājam, sastādot valsts amatpersonu sarakstu, ir pēc būtības jāizvērtē, vai tas, ko darbinieks faktiski, nevis tikai saskaņā ar darba aprakstu vai citu dokumentu, dara, atbilst valsts amatpersonas statusam.

PIEMĒRS

Iestādes vadītājas vīrs strādāja tajā pašā iestādē vecākā eksperta amatā. Vadītājas laulātais kā eksperts veica pārbaudes, t.sk. viņam piederoša uzņēmuma produktiem, pārkāpjot likumā noteikto ierobežojumu (11.panta pirmā daļa). Iestāde bija informēta, ka viņš ir konkrētā uzņēmuma īpašnieks, taču iestādes vadītāja pieļāva, ka laulātais veic sava uzņēmuma produktu ekspertīzes, tādējādi nepildot likuma prasības (20.panta pirmā un sestā daļa).

**KĀDAS PRASĪBAS JĀIEVĒRO, NOFORMĒJOT ATĻAUJU
VAI ATTEIKUMU SAVIENOT AMATUS?**

Gan atļauja savienot valsts amatpersonas amatu ar citu darbu, līguma vai pilnvarojuma izpildi, gan aizliegums savienot amatus ir administratīvais akts. Tas jāpieņem un jānoformē Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, norādot lēmuma pamatojumu:

- vai amatu (uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildes) savienošana neradīs interešu konfliktu,
- nebūs pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām
- nekaitēs valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.

NB! Lai arī obligāta prasība šādu lēmumu noformēt kā administratīvu aktu likumā noteikta salīdzinoši nesēn (kopš 2007. gada jūnija), ieteicams caurlūkot arī iepriekš pieņemtos lēmumus, noformējot tos atbilstoši likuma prasībām.

VALSTS AMATPERSONAS DEKLARĀCIJA

Valsts amatpersonai ir pienākums iesniegt Valsts ieņēmumu dienestā pilnīgi un patiesi aizpildītas deklarācijas. Iesniedzot deklarācijas, ir jāievēro likumā noteiktie termiņi.

Gan deklarācijas nokavēta iesniegšana, gan nepatiesu un nepilnīgu ziņu norādīšana deklarācijā ir administratīvi sodāms pārkāpums.

DEKLARĀCIJU VEIDI UN IESNIEGŠANAS TERMIŅI

Valsts policijas amatpersonām ir pienākums iesniegt šādas deklarācijas:

Deklarācijas veids	Iesniegšanas termiņš	Nav jāiesniedz
Deklarācija, kuru iesniedz, stājoties amatā	Mēneša laikā pēc iecelšanas, ievēlēšanas vai apstiprināšanas amatā vai pēc iekļaušanas valsts amatpersonu sarakstā	ja personai jau bija valsts amatpersonas statuss
Kārtējā gada deklarācija	Ik gadu līdz 1. aprīlim	
Deklarācija, kuru iesniedz, beidzot pildīt amata pienākumus	Mēneša laikā no amata pildīšanas pēdējās dienas	- ja amats ieņemts mazāk nekā 3 mēnešus vai - ja turpina pildīt citu valsts amatpersonas amatu

Rakstveida deklarācijas iesniedzamas VID teritoriālo iestāžu Korupcijas novēršanas kontroles daļās pēc personas pieraksta vietas vai deklarētās dzīvesvietas adreses.

Elektroniskās deklarācijas iespējams iesniegt, izmantojot VID interneta mājas lapu. Plašāka informācija par elektroniskās deklarēšanas kārtību ir pieejama, ielūkojoties: <http://www.vid.gov.lv> (sadaļa „Elektroniskā deklarēšana”), vai sazinoties ar VID teritoriālās iestādes Korupcijas novēršanas kontroles daļu.

ĒTIKAS NOTEIKUMI

Praksē ir iespējamās situācijas, kas nav precīzi noteiktas likumā, taču var apdraudēt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs un radīt šaubas par taisnīgu un godprātīgu iestādes darbu. Šādi interešu konflikti var rasties, kad amatpersona, piemēram, veic darbības attiecībā uz savu neregistrētas kopdzīves partneri vai tuvu draugu. Saskaņā ar Likuma 22. panta otro daļu valsts amatpersonai ir jāatsakās no pienākumu veikšanas visos gadījumos, kad varētu tikt apšaubīta tās darbības objektivitāte un neitralitāte.

Likumā precīzi neregulētus gadījumus var izvērtēt institūciju ietvaros saskaņā ar uzvedības vai ētikas kodeksu noteikumiem, piemēram:

- „Ierēdnis, pildot amata pienākumus, neņem vērā personiskās intereses.” *Ministru kabineta 2001. gada 9. janvāra instrukcija Nr.1 „Ierēdņa uzvedības principi”*
- „Tieslietu ministrijas valsts sekretāram, valsts sekretāra vietniekam un struktūrvienības vadītājam ir pienākums [...] izvairīties no situācijām, kas ētiskā ziņā rada divdomīgu vai pretrunīgu iespaidu, neatbilst vispārpieņemtām uzvedības normām, Ētikas kodeksam un kaitē Tieslietu ministrijas prestižam, reputācijai un tēlam kopumā.” *Tieslietu ministrijas ētikas kodekss, 17.01.2006.*
- „Pieņemot amata savienošanas piedāvājumu, VID ierēdņiem un darbiniekiem jāpārlicinās, vai tas [...] nepasliktinās tiešā darba izpildes kvalitāti un nekompromitēs vai neapkaunos VID.” *Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu un darbinieku ētikas kodekss, apstiprināts 21.03.2002.*

PIEMĒRS

Inspektors veica pārbaudi kādā institūcijā par līgumu atbilstību normatīvo aktu prasībām. Bažas izraisīja tas, ka inspektors pats bija agrāk strādājis pedagoga darbu šajā institūcijā. Turklāt inspektora sieva tur joprojām strādāja. Tomēr šajā gadījumā inspektora rīcībā nebija likuma prasību pārkāpuma. Savu valsts amatpersonas amatu viņš drīkstēja savienot ar pedagoga darbu (7.panta sestās daļas 2.punkts) un pārbaudes veikšanas laikā vairs neatradās šajās papildu darba attiecībās. Savukārt inspektora laulātās pienākumos neietilpa līgumu sastādīšana un noslēgšana. Tādējādi nebija pamata uzskatīt, ka viņš veicis darbības, kas skar laulātās intereses. Tomēr šādos gadījumos iestādei, kurā strādā valsts amatpersona, ir tiesības izvērtēt personas darbību atbilstību ētikas kodeksam.

KUR VAR GŪT PAPILDU INFORMĀCIJU?

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir izstrādājis virkni Likuma normu skaidrojumu, kas pieejami mājas lapā: <http://www.knab.gov.lv> > Izglītošana > Likuma normu skaidrojumi

Jūs varat vērsties Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā ar jautājumiem par korupcijas un interešu konfliktu novēršanu:

- Tālrunis: **67356161**
- Bezmaksas uzticības tālrunis: **80002070**
- E-pasts: **knab@knab.gov.lv**

Jautājumus ir iespējams uzdot KNAB mājas lapā: <http://www.knab.gov.lv> > Izglītošana > Uzdod jautājumu. Node-rīgu informāciju varat iegūt arī KNAB speciālistu sagatavotajās atbildēs uz citu amatpersonu uzdotajiem jautājumiem mājas lapā.

Ja vēlaties pārbaudīt savas zināšanas par korupcijas un interešu konflikta novēršanu, aizpildiet testu KNAB mājas lapā. www.knab.gov.lv > Izglītošana > Testi